

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра економічної та соціальної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчальної роботи
Володимир ПАСЬКО
«28» _____ 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕГІОНАЛЬНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ**

для студентів

галузь знань	10 Природничі науки
спеціальність	106 Географія
освітній рівень	Магістр
освітня програма	Економічна та соціальна географія
вид дисципліни	вибіркова
вибірковий блок	Управління розвитком регіону та просторове планування

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2025 /2026
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: **ТЕЛЕШМАН Віктор**, доктор філософії з географії, асистент кафедри
економічної та соціальної географії

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.

Київ – 2025

Розробники: **Запогоцький Сергій Петрович**, доктор географічних наук, професор,
професор кафедри економічної та соціальної географії
Телешман Віктор Іванович, доктор філософії з географії, асистент
кафедри економічної та соціальної географії

ЗАТВЕРДЖЕНО

«29» 06 2025 року

Завідувач кафедри економічної та соціальної географії

МБ професор Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 12 від 19 червня 2025 року

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол № 7 від 27 серпня 2025 року

Голова науково-методичної комісії Н. КР доцент Наталія КОРОГОДА

«27» 08 2025 року

1. Мета навчальної дисципліни – сформувати у студентів здатність ставити та розв’язувати задачі з подолання проблем регіонального розвитку та підвищення конкурентоспроможності регіонів, аналізувати регіональні плани та стратегії розвитку та надавати практичні пропозиції з удосконалення механізмів управлінських рішень в контексті регіональної конкурентоспроможності; ознайомити студентів із об’єктно-предметною сутністю регіональної конкурентоспроможності та особливостями методичних підходів до вивчення конкурентоспроможності регіону, методів і способів оцінки регіональної конкурентоспроможності; розвинути та закріпити у студентів практичні навички та вміння комплексної оцінки рівня регіональної конкурентоспроможності.

2. Попередні вимоги до рівня знань студентів. Для успішного оволодіння знаннями з дисципліни «Регіональна конкурентоспроможність» студенти повинні:

мати базові знання з дисциплін «Теорії просторової організації», «Основи регіональної політики», «Суспільно-географічне прогнозування», «Прикладна економічна та соціальна географія», «Географія ризиків та сталий розвиток»;

вміти кількісно і якісно аналізувати основні елементи, що характеризують регіональний розвиток та конкурентоспроможність, розуміти особливості регіональної політики, як інструменту забезпечення конкурентоспроможності регіону;

володіти сучасними кількісними та якісними методами географічних досліджень, навичками аналізу і синтезу статистичної інформації, вміти їх застосовувати у виробничій та науково-дослідницькій діяльності.

3. Анотація навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Регіональна конкурентоспроможність» є складовою освітньої програми «Економічна та соціальна географія» підготовки фахівців освітнього рівня «Магістр» в галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 106 Географія і викладається у 3 семестрі в обсязі 4 кредити ECTS.

Навчальна дисципліна «Регіональна конкурентоспроможність» присвячена вивченню сутності та змісту регіональної конкурентоспроможності, чинників, що формують відповідні конкурентні переваги; науково-методологічної бази формування регіональної конкурентоспроможності; сучасного стану, тенденцій формування та концептуальних засад підвищення конкурентоспроможності регіонів України; особливостей регіональної політики України в контексті управління та розвитку конкурентоспроможності регіону.

4. Завдання вивчення дисципліни полягають у наданні студентам загальних та фахових компетентностей, зокрема:

здатності до використання теорій, концепцій і парадигм регіональної конкурентоспроможності, наукових підходів до забезпечення конкурентного середовища регіонів та формування конкурентоспроможності відповідного рівня (СК 1);

здатності до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, формування конкурентних переваг регіону, основ законодавства у сфері регіонального розвитку для оптимізації та забезпечення сталого розвитку регіонів (СК 2);

здатності до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 1);

здатності використовувати спеціальні географічні методи й підходи для виявлення, аналізу та розв'язання конкретних науково-прикладних проблем регіональної конкурентоспроможності (СК 3);

здатності приймати обґрунтовані рішення (ЗК 4);

здатності розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм і стратегій регіонального розвитку та інших елементів регіональної політики, як інструменту забезпечення регіональної конкурентоспроможності (СК 4);

здатності здійснювати фахову оцінку програм, стратегій і планів регіонального розвитку та надавати практичні пропозиції з удосконалення механізмів управлінських рішень в контексті підвищення конкурентоспроможності регіонів (СК 5).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	сутність, зміст та рівні дослідження конкурентоспроможності; модель регіональної конкурентоспроможності та її компоненти	лекції, семінарські заняття, самостійна робота	Виступи та доповнення на семінарах, виконання творчих аналітико-розрахункових робіт, тематичні контрольні роботи, іспит	5%
1.2	рівні наукового дослідження та ознаки конкурентоспроможності; стадії розвитку конкурентоспроможності країни	лекції, семінарські заняття, самостійна робота		5%
1.3	наукові основи формування конкурентних переваг регіону: способи, рівні, принципи та критерії; закономірності для підвищення регіональної конкурентоспроможності	лекції, семінарські заняття, самостійна робота		5%
1.4	сутність та особливості етапів розвитку основних теорій конкурентоспроможності; концепцію становлення регіональної конкурентоспроможності	лекції, семінарські заняття, самостійна робота		5%
1.5	чинники формування регіональної конкурентоспроможності, їхні складові частини та вплив на розвиток регіонів	лекції, семінарські заняття, самостійна робота		5%
1.6	методику оцінки конкурентоспроможності регіону	лекції, семінарські заняття, самостійна робота		5%

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.7	сутність та зміст спеціалізації та галузевої структури, їхнє вираження, становище та основні структурні зміни в контексті господарства регіонів України	лекції, семінарські заняття, самостійна робота		5%
1.8	особливості регіональної політики України, принципи управління та розвитку конкурентоспроможності регіону	лекції, семінарські заняття, самостійна робота		5%
2.1	застосовувати критичне мислення, аналіз і синтез інформації з регіональної конкурентоспроможності, шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел	лекції, самостійна робота	Виступи та доповнення на семінарах, виконання творчих аналітико-розрахункових робіт, тематичні контрольні роботи, іспит	до 40%
2.2	визначати та здійснювати аналіз конкурентних переваг регіонів України	лекції, семінарські заняття, самостійна робота		
2.3	кількісно та якісно аналізувати індикатори конкурентоспроможності, здійснювати комплексну оцінку рівня конкурентоспроможності регіонів України	семінарські заняття, самостійна робота		
2.4	аналізувати ефективність різних територіальних форм організації виробництва	лекції, семінарські заняття, самостійна робота		
2.5	аналізувати регіональні плани та стратегії розвитку, визначати головні напрямки підвищення їхньої конкурентоспроможності	семінарські заняття, самостійна робота		
2.6	надавати практичні пропозиції з удосконалення механізмів управлінських рішень в контексті розвитку регіонів			
3.1	комунікація: розвиток у студентів комунікативних та практичних навичок, що формує можливість належного представлення за допомогою сучасних технічних засобів проміжних та основних результатів дослідження конкурентоспроможності регіонів	семінарські заняття, самостійна робота	Виступи та доповнення на семінарах, виконання творчих аналітико-розрахункових	до 10%

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
			<i>робіт, тематичні контрольні роботи, іспит</i>	
4.	Здатність самостійно виконувати завдання та відповідати за результати своєї діяльності, зокрема:			
4.1	аналізувати та приймати управлінські рішення в системі оцінки ефективності регіональних планів та стратегій розвитку	<i>семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>Виступи та доповнення на семінарах, виконання творчих аналітико-розрахункових робіт, тематичні контрольні роботи, іспит</i>	до 10%
4.2	розуміти особисту відповідальність фахівця за здійснений вибір і його результати для підвищення конкурентоспроможності регіонів			
4.3	дотримуватися інтелектуальної та академічної доброчесності			

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	2.1	2.2
Програмні результати навчання										
1. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації. (ПР01)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень. (ПР05)					+		+	+	+	+
3. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку (ПР06)						+	+		+	+

Результати навчання дисципліни	2.3	2.4	2.5	2.6	3.1	4.1	4.2	4.3
Програмні результати навчання								
1. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової	+	+	+	+	+	+	+	+

Результати навчання дисципліни	2.3	2.4	2.5	2.6	3.1	4.1	4.2	4.3
Програмні результати навчання								
організації. (ПР01)								
2. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень. (ПР05)	+	+	+	+	+	+	+	+
3. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку (ПР06)	+	+	+	+	+			

7. Схема формування оцінки. Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами виступів на семінарах, виконання творчих аналітико-розрахункових робіт, написання тематичних контрольних робіт, іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1.1 – 1.8 (знання)** – до 5 % за кожен;
- результати навчання – **2.1 – 2.6 (вміння)** – до 40 %;
- результати навчання – **3 (комунікація)** – до 10 %;
- результати навчання – **4.1-4.3 (автономність та відповідальність)** – до 10 %.

7.1. Форми оцінювання студентів

У курсі передбачено дві *змістових частини*. Частина 1 «Теоретико-методологічні засади регіональної конкурентоспроможності» та частина 2 «Сучасний стан, тенденції формування та концептуальні засади підвищення конкурентоспроможності регіонів України». Заняття проводяться у формі лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна – *іспитом*.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні роботи на семінарських заняттях, виконання творчих аналітико-розрахункових робіт і написання тематичних контрольних робіт.

Організація оцінювання: Робота на семінарських заняттях оцінюється по виконанню, відповідно до графіка проведення семінарських занять. Після завершення відповідних тем, проводиться *поточний контроль* знань у формі тематичної письмової контрольної роботи із відкритими питаннями та тестами.

За кожен змістову частину студент може отримати до 30 балів (з них по 20 балів за результатами поточного контролю і максимум по 10 балів за результатами тематичної контрольної роботи). Таким чином, впродовж семестру за дві змістові частини студент може отримати до 60 балів.

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску до іспиту – 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що

додаються до семестрових – 24 (60% максимальної кількості балів, відведених на іспит).

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом № 170- 32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Шкала відповідності оцінок

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою
Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин		
	лекції	семінарські заняття	самостійна робота
Змістова частина 1. Теоретико-методологічні засади регіональної конкурентоспроможності			
<i>Тема 1.</i> Сутність і особливості регіональної конкурентоспроможності в контексті суспільно-географічних досліджень	2	2	8
<i>Тема 2.</i> Наукові підходи до забезпечення конкурентного середовища регіонів	2		6
<i>Тема 3.</i> Чинники формування регіональної конкурентоспроможності	2	2	7
<i>Тема 4.</i> Глобалізація і конкурентоспроможність	1	1	6
<i>Тема 5.</i> Спеціалізація і галузева структура регіону як чинники конкурентоспроможності регіонів	1	1	8
<i>Тема 6.</i> Методологія дослідження конкурентоспроможності регіонів	2		6
Змістова частина 2. Сучасний стан, тенденції формування та концептуальні засади підвищення конкурентоспроможності регіонів України			
<i>Тема 7.</i> Аналіз конкурентних переваг регіонів України. Комплексна оцінка рівня регіональної конкурентоспроможності	4	2	12
<i>Тема 8.</i> Ефективні територіальні форми організації виробництва, як основа підвищення конкурентоспроможності регіону	2	1	8
<i>Тема 9.</i> Промоція території, як елемент стимулу її конкурентоспроможності	2	1	6
<i>Тема 10.</i> Регіональна політика в контексті розвитку регіонів та як інструмент регіональної конкурентоспроможності	4	2	8
<i>Тема 11.</i> Стратегічне планування регіонального розвитку	2		7
Разом	24	12	82

Загальний обсяг – **120** год., в тому числі:

лекцій – **24** год.,

семінарських занять – **12** год.,

консультацій – **2** год.,

самостійна робота – **82** год.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні:

1. Запотоцький С.П. Регіональна конкурентоспроможність: суспільно-географічні засади формування: Монографія. Київ: Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. 424 с.
2. Бабак А.В., Биконя С.Ф., Болховітінова О.Ю., Волощенко Л.Ю., Голікова Т.В.. Конкурентоспроможність національної економіки. Київ: Фенікс, 2005. 495с.
3. Герасимчук З.В., Ковальська Л.Л. Конкурентоспроможність регіону: теорія, методологія, практика: Монографія. Луцьк: ЛНТУ, 2008. 280 с.
4. Ковальська Л.Л. Оцінка конкурентоспроможності регіону та механізми її підвищення: Монографія. Луцьк: Надстиря, 2007. 420 с.
5. Конкурентоспроможність національної економіки. / за ред. Б.Є. Кваснюка. Київ: Фенікс, 2005. 582 с.
6. Конкурентоспроможність територій: практ. посіб. / А. Ткачук, В. Толкованов, С. Марковський та ін. Київ: Легальний статус, 2011. 252 с.
7. Тараненко І.В., Катан Л.І., Пирог О.В., Дашевська О.В., Воловик І.А., Дуброва Н.П., Ляшко Д.Ю., Бондарчук Н.В. Конкурентоспроможність економіки України: галузевий і територіальний аспекти: монографія. Дніпро: Видавництво ДУЕП, 2009. 236 с.

Додаткові:

1. Бакушевич І. Маркетингові стратегії формування конкурентоздатних територій: кластерний підхід. // Шляхи впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в українських містах / За заг. ред. О.І.Соскіна. Київ: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2008. 64 с.
2. Бородіна О. М., Бурлай Т. В., Горшкова Н. І., Гончар Н. Ю., Дубровський В. І. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення: монографія. Київ: Основа, 2007. 488с.
3. Бутко М. Інвестиційні аспекти підвищення конкурентоспроможності економіки. Економіка України. 2004. № 4 (509). С. 40-46.
4. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації: Монографія. Луцьк: Настир'я, 2001. 528 с.
5. Запотоцький С.П. Парадигма регіональної конкурентоспроможності як основа ефективного соціально-економічного розвитку регіону. Економічна та соціальна географія. 2012. Вип. 1 (64). С. 155-166.
6. Запотоцький С., Зубченко Н., Поліха О. Регіональна інноваційна стратегія як чинник забезпечення конкурентоспроможності регіонів України. Економічна та соціальна географія. 2011. Вип. 2 (63). С. 198-209.
7. Запотоцький С.П. Суспільно-географічні засади становлення парадигми міжрегіональної конкурентоспроможності. / Регіональні проблеми України: Географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. Херсон: П.П.Вишемирський, 2011. С. 113-121.
8. Запотоцький С.П., Телешман В.І. Фінансова спроможність територіальних громад Чернівецької області. Економічна та соціальна географія. 2022. Вип. 87. С. 14–25.
9. Zapototska V., Teleshman, V. Population perception of decentralization processes in Ukraine. The case of Kelmenetska and Livynetska communities. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Geography. 2022. № 1 (82). С. 27-32.

10. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів. / За ред. Б.М. Данилишина. Черкаси: ЧДТУ, 2006. 315 с.
11. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: Монографія. / за ред. З.С. Варналія. Київ: НІСД, 2007. 820 с.
12. Долішній М. І., Беленький П.Ю., Гомельська Н.І. Стратегічні фактори глобальної конкуренції і механізми забезпечення конкурентоспроможності регіонів // Конкурентоспроможність: проблеми науки і практики: монографія. Харків: ВД "ІНЖЕК", 2006. С. 9–31.
13. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / за ред. Я.А.Жаліла. Київ: НІСД, 2005. 388 с.
14. Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Кононенко О.Ю., Мельничук А.Л., Пасько В.Ф. Регіональна економіка: навчальний посібник. Київ: КНТ: Видавець Фурса С.Я., 2008. 440с.
15. Пістун М.Д., Мельничук А.Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку: навчальний посібник. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2009. 200с.
16. Фактори і механізми забезпечення конкурентоспроможності регіону / наук. ред. П.Ю. Беленький. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. 145 с.
17. Чернюк Л.Г., Клиновий Д.В., Швець П.А., Троян В.Л., Петровська І.О., Ярош О.М.. Конкурентоспроможність регіонів України: методологія і практика. Київ, 2010. 107с.
18. Шнипко О.С. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації. Київ: Наукова думка, 2003. 343с.